

Krúdy Gyula: Akit minden kocsmából kidobtak

2009 május 24. Flag

Szöveg méret

90
Mentés

- 1

Értékelés kiválasztása
nincs értékelve

Még

Mérték

Régebbi beszélyíró módjára: tisztelettel figyelmeztetem olvasóimat, miel?tt valamely ildomosan kötelez? megjegyzés kimondására ragadtatnák magukat az olvasmány címe miatt: nem valami hétországbeli korhelyr?l szól elbeszélésem...

- amely korhelyt öklendez? hazugságai, foghagymás tréfái, végül illetlen kötekedései miatt vettek üldöz?be mindazok a kocsmárosok és kocsmajáró vendégek, akik hajdanában Magyarországon a Kárpátoktól a tengerig napjában legalább egyszer minden széket elfoglaltak, amelyek a kocsmákban feltalálhatók voltak (már mint a vendégek); minden poharat megtöltöttek (már mint a kocsmárosok), amely poharak épen úgy útbaestek, mint azok a poharak, amelyek rendszerint mellékutcák falaiból nyúlnak ki kopott bádogtáblákra festve, de emberemlékezet óta b?ségesen ömlik szájukból a friss csapolást jelent? fehér hab, hogy elgondolkozásra késztessenek minden szomjas embert, aki ezen a tájon elhalad, de megtöltenek olyan poharakat is néhanapján (vásárkor, ünnepkor), amely poharak látszólag megérdemelt nyugalmat élveznek valamely pókhálós vakablak búskomolyságában vagy pedig polcokon, amelyeket évei el?rehaladtával mind kevesebbszer közelít meg az öreg kocsmáros, mert nem akar egészségrontó veszekedést kezdeni a ház népével azon dolgok, (temet?i homokok és kicsorbult edények miatt,) amelyek az ilyen polcokon a véletlenül jó állapotban maradt, de szivárványszín?vé vált poharak társaságában találhatók... (Milyen kiábrándító a szivárvány orgonahangú színeivel egy ócska pohár oldalán! Mintha valamely korhely ördög lopta volna el az égr?l a szivárvány színeit, hogy gonosz bandukolásaiban a maga poharait tegye tetszet?sebbé, mint ahogy kitanult n?i perszónák gyakran mázolják magukra ártatlan hajadonok kellemeit.) Nos, elbeszélésünk h?sét még azokból a kocsmákból is kidobták, amelyekbe már hiába köszöntött be az üvegestót új poharakat kínálván, a befalazott ablakok párkányain csupa olyan poharak álltak, amelyeknek vendégei régen a temet?be költöztek. Vajjon miért dobták ki h?sünket a kocsmákból, holott az ivó görbe padlóját nem verekedési szándékkal méregette fel lépteivel; a konyhába se azért kukkantott be, hogy onnan darab pecsenyét vagy más ellophatót magával vigyen? Olyan régi töltött káposztáknak a szagát sem hozta magán a köpenyegével, amely szagra még az olyan ódon kocsmavendégek is szimatolni kezdenek az orrukkal, akik egész életükben nem szagoltak mást, mint dohos, régi boroshordókat, amikor a vén kocsmáros ezen szívességre ?ket felkérte: vajjon használható még a hordó, érdemes-e ?t a pintérhez küldeni, hogy rendbehozza, mint az orvos próbálkozik néha a nagybeteg öreggel? Nem volt elbeszélésünk h?se köpenyegének semmiféle olyan szaga, amikor azt lekanyarította válláról, hogy néhány öreg vendégnek a 68-iki kolerajárvány juthatott volna eszébe, amikor tudvalev?leg nem lehetett a házból kimozdulni a mindenfelé hever? holttestek miatt.

Lássuk tehát, miért dobták ki h?sünket minden kocsmából, ahová betette vala lábát? Az igaz, hogy Loncsosnak hívták, amely név es?ben elázott, vízzé vált sz?l?kre, szüretekre emlékezteti vala a legtöbb borivót, de akkoriban még nem volt szokásban, hogy az ember nyomban belépésekor a valódi nevén bemutatkozzon, akár a tiszteletreméltó kocsmáros uraknak is. A legtöbb vendég olyan könny?szerrel lépdelt be a küszöbön, mint ahogy a madár száll fel a fára, anélkül, hogy jelent?sebben köszöngetne. Más vendégek mindenféle vidám üdvözleteket mondtak, akár harminc esztend?n át, amikor a kocsmába beléptek és életük végéig nem vették észre, hogy már csak egyedül mulatnak bohó beköszönt?jükön. A legtöbb vendég, aki a kocsmába befordult, mondott valamit a bajsza alatt, amir?l nem lehetett tudni, hogy jóestének, jónapotnak vagy káromkodásnak számít-e, de hát régen tudjuk, hogy az emberek nem köszöngetés szempontjából térnek be a kocsmába. Loncsos, akir?l itt több szó lesz, mindig olyan id?szer?en és hangosan köszönt, mint egy iskolásfiú, aki fejében hordja a toronyórát. Sohase mondta volna például ebédid? elmúltával, hogy: jóétvágyat kívánok! Az emberek megbecsüléséhez tartozik, hogy feltesszük róluk, mindenki idejében megebédelt. Aki ezt nem tette, azt sajnálni lehet és részvétes fejbólintgatással meghallgatni történetét arra nézve, hogy miféle dolog, váratlan esemény gátlá meg abban, hogy déli harangszókor a nyakára kösse az asztalkend?t. Loncsos szerette, ha az ebédid?t mulasztó emberek az adóhivatal lassúságára panaszkodtak, miközben a késedelemért szinte bocsánatkér?en törölgették tányérjukat. Loncsos ugyanis még életében nem volt az adóhivatalban és ilyen panaszok hallatán igazat adott magának.

*

Loncsos például abban az id?ben, amikor az ebéd íze még a szájában volt: szeretett betéregetni józsefvárosi kocsmába, ahová leginkább olyan vendégek jártak enni, akik a hónap elsején vagy a hónap közepén el?re kifizették kosztjukat, vagy pedig kis könyvecskét váltottak, amelyb?l különböz?, levélbélyeg-formájú jegyecskékkel fizettek. Igaz, hogy kisebb porciót hoztak az ilyen vendégnek például a Matyiban, (ami azt jelentette, hogy a vendégl? Mátyás királyhoz volt címezve,) de annál nagyobb ételadag járt az ilyen bélyeges vendégnek például özvegy Teneriné vendégl?jében (a Szilvafánál,) aki asszony létére minden vendéget élete végéig megtartani szerette volna, miután Teneri urat rossz bánásmódjával sokkal korábban a másvilágra üldözte, mint ezt a vendégek gondolhatták volna; most tehát minden szeretetét vendégeire pazarolta, özvegyemberekre, n?tlenekre, elváltakra s egyéb bajbajutott férfiakra, akik csöndes rezignációval megnyugodtak abban, hogy ebédelni immár egész hátralev? életükben kocsmába járnak. Ebb?l a fogadósné-szeretetb?l jutott még Loncsos úrnak is, holott a bölcs asszonyság el?re tudta, hogy L. urat el?bb-utóbb ki kell vetni az étkezdéb?l.

- Ma paradicsom-mártás volt a húshoz, - kezdte Loncsos igen csendesen, amikor valamely asztal mellett valamely

ismer?sét felfedezte és ahoz letelepedett. - Ne is tessék kérdezni, honnan tudom, habár gazdasszonyos-ember létemre ma is otthon ebédeltem, mint közönségesen. A paradicsom-mártás valamely olyan étel, amely még annak a ruháján is foltot hágy, aki a kocsma el?tt elmegy. Nem lehet elbújni el?le senkinek sem, ha egyszer kinyitották azt az üveget, amelybe nyáron bezárták, mint valami szellemet. Csalogat a színével, különösen ha b?ven adják, mint például ebben a kocsmában. Némely ember annyira bolondja a paradicsom-mártásnak, hogy megfürödni szeretne benne, amikor a villára t?zött húsdarabot úszkáltatja a mártásban. Azt mondják, hogy van ennek a körülménynek valamely tudományos magyarázata is, de én mint egyszer? ember csak annyit tapasztaltam, hogy ez a legolcsóbban el?állítható mártások közül való, különösen akkor, ha a vendégnek nem jut eszébe külön cukrot kérni a mártáshoz. A mártás, bár olcsó, megteszi minden kötelességét, amit egy mártástól várhat a vendég: bepirosítja a f?tt marhahúsnak ama hulladékos részeit, amelyeket egyébként levagdalna a vendég, mint olyan részeket, amelyeknek megmaradása a húsdarabon csupán a mészáros vagy a szakácsné hanyagságán múlott. Hiszen kedves dolog a marhahús karéján ama keskeny faggyú-réteg, amely úgy csillog, mint a hold udvara, de amikor ehez az álomképbeli jelenséghez mindenféle b?rfoszlányok, gyanús húscafatok is járulnak, amelynek helyük voltaképpen a vágóhidak körül nyalakodó kutyák bend?jébe illenének, akkor gondolkozóba kell esni az embernek, hogy vajjon a pacalos, a romlásnak leginkább kiszolgáltatott lágy hulladékokkal egyetemben fürössze meg az ember húsdarabját a paradicsom-mártásban, vagy pedig el?bb lemetélgesse ezeket a függ?vényeket, amelyek voltaképpen a húsnak az erejét adnák, amelyt?l a mészároslegények és mészároskutyák növekednek.

Valamely paradicsomfoltos szalvéta meg?l felelt az ismer?s:

- Igazi marhahús nem képzelhet? úgynevezett zilás, b?rös, hulladékos, csontos részek nélkül.

- A csontos részekr?l nem beszélek, mert ahol csontot mernek adni a marhahúsra: ott valóban jó a hús. A csont mellett érezni meg a hús romlottságát voltaképpen, hiába adja a fogadós ibrikben vagy akár tálkában a paradicsom-mártást. Még a gomba-mártáson is átérzik a hús ódonsága, pedig a gomba-mártás talán az egyetlen, amely kell? szakértelemmel készítve: versenyez a paradicsom-mártás fiatalos, télen is fiatalos hatásával. Igaz, hogy a gombában mindig érezni némi élemedettséget, - az ? íze a férfi és a n? íze, aki már túlesett az els? fiatalságon. A gomba az a növény, amely minden körülmények között öregen jön a világra, mert akár a pince, akár az üvegház, akár az erd? földjében világrajövetele el?tt van ideje gondolkozni a dolgokon. ? már egy kis öreg akkor is, amikor az erdészlányok nevetve rátalálnak az es?s éjszaka után. Friss gomba! Pedig mennyit gondolkozott ? már a föld alatt, miel?tt rászánná magát, hogy az emberekkel megismerkedjék! Egyébként a paradicsom- és gomba-mártások között az is nagy különbséget jelent, hogy az el?bbi, már mint a paradicsom-mártás élvezetéhez voltaképpen mindig szükséges egy darab hús, kenyér, rizs, hogy illuziót keltsen, mig a gomba-mártás egymagában is elegend? ahhoz, hogy az ember kikanalazza a maradékot, miközben elgondolkozva hajlik a mindinkább tisztuló tálka felé, mintha életének múlt idejét kezdené közelebbr?l és közelebbr?l látni. Maholnap elfogy az utolsó kanállal a b?ven szolgáltatott gomba-mártásból és legfeljebb kenyérhéj marad a kezünk ügyében, amellyel a tálat kitörölgethetjük, ha egy és más ízeket vissza akarunk idézni.

- Az életfilozófiának vajmi kevés köze van az ételek ízeihez. Éppen azok az emberek esznek a legpompásabb étvággyal, akik oda sem gondolnak az életre, az ételre.

A paradicsomfoltos asztalkend? nem fejezhette be szavait, (pedig bizonyára lett volna még némi mondanivalója), amikor Loncsos úr egy levéljegyre mutatott, amelyet éppen akkor tett el harmónikás, sokatmondó b?rtárcájába a szomszéd asztalnál a pincér.

- Lajos, mutassa csak azt a jegyet! - kiáltott fel csendbiztosi hangon Loncsos úr, mintha valamely nagy pénzhamisítás ügyében nyomozna. - Íme, itt van egy ételjegy, amelyet nyilván valamely kisebb, dologtalan nyomdában nyomtatott kínjában a nyomdász, - a nyomda valamely mellékutca pincéjében van, patkány- és festékszaga van. És íme a nyomtatványon, mióta özvegy Teneriné ráütötte vendégl?i pecsétnyomóját: világosan érezhet? a paradicsom-mártás szaga. Mert ez a jegy már tudja, hogy ?t paradicsom-mártásért tépte ki füzeteb?l tulajdonosa. Amint a sírkoszorúkról is messzir?l megérezhet?, hogy öreg, vagy fiatalember koporsóján szolgáltak darab ideig. Tessék megszagolni a paradicsom-mártás sírkoszorúját és nyomban érezni fogja rajta a kamara fels? polcának a szagát, ahol a paradicsomos üvegek állanak glédában.

- Kérem, - felelt az attakirozott vendég, még mindig asztalkend?je mögé rejt?zötten, - azt már hallottam én is, hogy földünkön minden tárgynak, embernek, lénynek megvan a maga speciális szaga, amely mással össze nem téveszthet?; de hogy éppen ennek a hitvány papirosdarabkának legyen paradicsom-mártás szaga: nem érthetem, uram.

Loncsos, ama egy deci bor mellett, amelyet az ebédutáni szájíz kedvéért fogyasztott, (amelyre annyiféle nevet tudott kitalálni, hogy a csaposlegényt mindennap bámulatba ejtette és fejtörésre késztette, - nevezvén azt füttynek, tréfának, hosszúlépésnek, macskaugrásnak, bakterháznak, puffancsnak egyaránt), egy deci borocskája mellett olyan mozdulatot tett, mint aki most véglegesen leszámol ellenségével, - a poharat kell? távolságnyira tolta kezét?l, valamely étvágyas passzióval gombolta ki a mellénye alsó három gombját, csemegés krákogással fordult el az asztaltól, amellyel az ilyen kisebbfajta vendégl?kben szokás bizonyos m?veletek elvégzésekor: nem viselkedett volna különben akkor sem, ha a másodszori megebédelésre gondolt volna, de némelyek szerint az sem volt néha egészen bizonyos, hogy Loncsos egyszer is megebédelt. Mondókáját esküvéssel kezdte:

- Nyomban viszontlássam ama kis pörköltet, amelyet ma délel?tt, hivatali körútam alkalmával élveztem Hintenreiter barátomnál, a Koszorú-utcában. Pedig ilyen pörköltet csak akkor f?znek, amikor a Vendégl?sök Lapjában hetenkint el?re közölt program szerint a csütörtöki gábel-früstököt a vendégl?sök Jó Barátok Köre Hintenreiternél rendezi. Persze, ilyenkor nemcsak a vendégl?sök jönnek el? a város különböz? részeib?l, piaci bevásárlásaik után (miután az egyfogatú kocsit, vagy az érdekes kosarú szakácsnét hazaküldték el?re a bevásárolt holmikkal, amelyek tetején rendszerint karfiol, sóska, újhagyma, friss spárga foglal helyet, kóstolóban a család részére), hanem el?kerülnek más jóbarátok is, akik Pesten adnak valamit a gyomrukra és minden héten kijegyzik az ujságból, hol tartják meg a szokásos vendégl?sreggelit. Én, aki hivatali állásomnál fogva amúgy is könnyen felmenthetem magam az íróasztal mellett való görnyedést?l (többet ennél soha se lehetett megtudni Loncsos úr hivatali állásáról), el?veszem sétapálcámat a sarokból és könnyed, vídám léptekkel megyek el a bizalmas összejövetelekre, amelyeknek dátumát noteszem mutatja. Természetesen mindig ott találom néhány vendégl?s barátomat, akiknek az arca ilyenkor olyan pirosra van beretválva, mint a cékla, akik örülnek, ha öklükkel bizalmasan hátbavághatnak: Nos, amice, hogy ízlett a multheti reggeli Neuzidler Gézánál? - kérdezik. De ez a bizalmaskodás nem jelent egyben tiszteletlenséget is irányomban, mert hiszen akkor nem volnának kíváncsiak véleményemre. Én megdícsértem Géza reggelijét, megdícsérem most is, mert valóban olyan gombóccal sehol sem kedveskedhetnek a vendégnek, mint itt a savanyútüd?vel. Megdícsértem még a két hét el?tt rendezett vendégl?s-reggelit is a Svábnál és pontosan emlékeztem azokra a kisalakú, de igen zamatos, egyharapásra való, de mégis kiadós töltött káposztácskákra, amelyeket ugyan egyfogra valónak mondanak, ámde ?ket ama káposztákból készítették, amelyek legel?ször mutatkoznak a dunaparti piacon. Podmaniczky Frigyesnek lehet beretva-él?re vasalva a nadrágja, de ilyen káposztát még ? sem evett, mint akkoriban mi ettünk a Svábnál. Valamiképpen még néha azt is elhitette magával az ember, hogy nem is annyira a töltelékek voltak fontosak, hanem azoknak a káposztáknak az ízei, amelyek még csak kis gyaluval vagy késsel felvágottan, torzsástól, erest?l, csomóstól kerültek a fazékba. A káposztának eme szívgyökerei fiatalkorukban vetélkednek az els? szerelem ízeivel. Érezni rajtuk a tavasz folyadékainak illatát, érezni rajtuk, hogy ezek a csomók, erek választják ki a kertek felett lógó friss es?kb?l azokat a nedveket, mint tudós kis gazdasszonykák, amely nedvek alkalmatosak a káposzták neveléséhez. Jól tanultak Géza reggelijének káposztái, amelyek a levelekre enyhén pakolt töltelékeket körülvették, nem is annyira a késfokra vagy villára várakozván, mint inkább a kanálra, amellyel alaposan lehet dolgozni. Persze nem hiányzott a káposztából néhány faladék sódar, amolyan piros, otthon füstölt kis sódar, amelynek el?nye éppen az, hogy kistermet?nek jött a világra, így könnyebben füstölhet?. Az ilyen sonkának a csontjai is vékonyak, gyermekesek, az ugynevezett síp-csontot a két végénél öreg ember is lerágicsálhatja. Ismétlem, hogy a Koszorú-utcában, Hintenreiter barátunknál is volt bátorságom hangos szóval dícsérni Neuzidler Géza merész újítású, töltöttkáposztás reggelijét (amelynek elfogyasztása után Géza nagy örömére legtöbben így sóhajtottak fel, hogy "kampec az ebédnek", mire mindig akadt vigasztaló, aki felelte, hogy vendégl?s-reggeli után ez már így szokás), volt bátorságom megmondani az igazat, - de a sörgyárat állandóan szidalmaztam, hiába küldtek extrahordókat a vendégl?sreggelihez, mi, régi vendégek tudjuk, hogy miféle ármány lappang az extra-hordócskák mögött, még ha ugyanabból a sörb?l küldenének is, amely sört valamikor külön f?zték az öreg Drehernek, valamint Ferenc Józsefnek. A sörgyár a vendégl?sök piócája, szavaim tehát kell? hangolásra találtak, mert nem kell a vendégl?snek abszinttal kevert kinai cseppeket bevenni, hogy megjöjjön étvágya a káromkodáshoz, panaszhoz, mérgel?déshez, amikor a sörgyárról hall, bármily régi összeköttetés van is közöttük. A vendégl?s-reggelin tehát hiába hozta be két kezében a söröshordócskát a csaposlegény, miel?tt a rézcsövet belenyomta volna. Az aranyos lé gárdatiszti gallérját borzongva nézegették a vendégek, igaz, hogy egyetlen hörpintésre mentek le az els? poharak, mert mégis csak passzió abból a sörb?l inni, amelyet Ferenc Józsefnek f?ztek, de az Öregúr nem iszik már többet, mint egyetlen pohos pohárral, amely pohár valamivel kisebb a kriglinél. Így aztán rövidesen rátértünk a borivásra, mert az igazi vizsgát a bornál teszi le a vendégl?s. Sikerülhet vagy elromolhatik valamely étel, még a pulykanyak-becsinált is a szakácsné kedve szerint, de a bornál nem lehet tréfálni, amikor hozzáért? emberek ülnek együtt, akiknek némelyike nemcsak a záp-, de a metsz?fogaival is megrágja a bort, miel?tt azt torkán leengedné. Nem beszélve azokról az igazi tudósokról, akiknek nyelvük forogni kezd, mint a motóla, a szájuk belseje ugyancsak szitává változik, amikor valamely ismeretlen bort kóstolnak. Van egy ismer?söm, Budán, ahol félni kell a borhamisítóktól: aki az orrába is felszivattyuzza a bort, miel?tt megvenné. Ez a bor például sehogy se felelne meg budai barátom ízlésének, - mondta Loncsos úr és úgy tett, mintha orrával akarná felszippantani a rüfkét, ahogyan néha

jókedvében a maga egy deci borát elnevezte. De szájával sem nyúlt hozzá, tovább beszélt az asztaltárshoz, aki ezalatt megfordította a nyakában függ? asztalkend?t, olyanformán, hogy most a tegnapi vagy tegnapel?tti sóskamártás nyomai mutatkoznak vala rajta. Loncsos elámult:

- Itt sóska-mártás volt? - kiáltott fel, mintha valamely váratlan dologról értesült volna. - Valódi sóskamártás anélkül, hogy én tudtam volna róla, pedig csaknem naponta megfordulok itt, amikor hivatali állásom megengedi? Mondja, kegyed valóban evett a sóskamártásból? Nem vadsóskából, amit?l a tehenek felpuffadnak, hanem valódi, jó, szelid kertisóskából, amilyent kis kertjeikben várnak az asszonyok a földb?l el?búvni a tavasszal együtt? A sóskamártás el?tt aztán le a kalappal, ha az megfelel? módon van elkészítve. A sóskamártás jelenti az ételek, az életek, a kedvek és étvágyak ifjú ízességét. Egyetlen asszony tudott voltaképpen sóskamártást f?zni, a boldogult Tenerinek az els? felesége, aki után Teneri a másvilágra ment a második felesége el?l.

- Nem érdekelnek engem a maga komplikált családi dolgai, - felelt most a sóskamártású asztaltárs, mert észrevette, hogy a vendégl?sné kigyób?völ? szemekkel kezd figyelni. A vendég pedig még akkor is gyáva, ha ételjegyes-f?zet van a zsebében.

Loncsos azonban nem hallgatott:

- Minden ételnek és minden embernek más és más íze van bizonyos életkorban. Én például most kezdem szeretni a tejfeles sóska-mártást, amikor annyi mindent tapaszta ltam, részint hivatali állásomnál, részint tapasztalataimnál fogva. Az élet és az étel csak tavaszkor ér valamit, amikor az ember azt hiszi, hogy ? találta meg az els? sóskát a kertben, amikor azt gondolja, hogy egyedül van a világon, akire rábizatott az élet végigélése. Amikor még senki se számít komolyan, mert az emberek jönnek-mennek, rosszak helyett jönnek a jók, - amikor egy rosszúl sikerült ebéd nem tragédia, mert még annyi sok ebéd lesz a világon, hogy az embereknek bízvást van ideje elfelejteni az összes kocsmárosnékat, akik addigi életében szerepeltek. Ne legyen Loncsos a nevem, ha nem így gondolkoztam én is valamikor, - oda se füttyentettem egy elmulasztott sóska-mártásnak, mert bizonyosan tudtam, hogy még rengeteg sóska várakozik reám. Most már azonban fájni kezd minden elmulasztott ebéd, minden elmulasztott étel, mert azt hiszem, hogy ebben az életben azt többé pótolni nem tudom. Ki tudja, eszek-e még valaha sóskamártást?

...Ebben a borongós hangulatban Loncsos úr komolyan és végleges elhatározással kinyújtotta kezét érintetlen Kis Bánat iránt (ahogy borát néha nevezte) és szájához akarta emelni a szivárványszín? poharat. A pincér hátulról megfogta a kezét:

- Loncsos úr, van pénze? Hitele itt már régen nincs.

Loncsos úr eleresztette a poharat, felállott, anélkül, hogy a pincérnek felelt volna, csupán asztaltársát fenyegette meg:

- Legközelebb újra bejövök így ebéd után és tovább diskurálunk az ételek különösségeir?l. Például a kenyér jóságáról. A bor édességér?l, - szólt és emelt f?vel távozott.

Nyugat [illegible]

'); //-->

Ajánló